

Feltarisznyázott emlékek között

Oláh András: *Visszafelé*

Bp., 2019, Hungarovox Kiadó

„amikor elszóltta magát a csönd”
(kényszer)

Oláh András hatvanadik születésnapja előtt tiszteleghet az olvasó a *Visszafelé* című kötetét olvasva. A több mint három évtizedet (1983–2017) áttekintő gyűjtemény hetvennyolc verse olyan válogatás eredménye, amelyben a szerző lét-, világ- és versértelmező attitűdje tárul elénk. Nem lehetett könnyű helyzetben a költő a válogatás során: mértéktartást, szigort és némi empátiát is tanúsítania kellett szövegeivel szemben. Hogy minél izgalmasabbá tegye kötetét, az a „merész” ötlete támadt, hogy a versek keletkezési kronológiáját fordítva követhetjük nyomon, azaz a legfrissebb verseitől haladunk visszafelé, míg az utolsó ciklusban találkozhatunk a pályakezdő költeményekkel. A kötet cím tehát ezt a fajta igen szokatlan – bár Füst Milántól már ismerős – olvasásmódot sugallja.

A szerző immáron tizenegyedik verseskönyvének megkomponáltsága is figyelemre méltó: a ciklikus szerkesztésmód mellett kiemelendő a versgyűjtemény nyitánya (a címadó költeménnyel kezdődik), és zárásképp a *finálé* című költemény szerepel. Oláh András kötetét olvasva olyan líraeszmény bontakozik ki, amelyben a szavak hatósugarai úgy tudnak érvényre jutni, hogy képesek visszatükrözni a múltba vésett emlékezetet, a hétköznapi kenődjébe kötött létet. Olyan érzésvilágot közvetít, amelyben a szerelem, a barátság, az istenközelség domináns. A csönd és az álom motívumai át- meg átszövik a kötetet, ami azt bizonyítja: az egész költői pályán fontos, jelentéssel bíró jelzőcölöpjei Oláh András költészetének.

A *Tájékozódási pont* című nyitóciklus huszonegy verséből tizenhármát az *április bolondjai* kötetéből emel át a szerző. A *visszafelé*ben az (élet)út metaforája mellett a költemény építőkövei, a szavak kerülnek még hangsúlyos pozícióba nemcsak ebben a versben, de a vizsgált kötetkorpuszban is: „türelmetlenné lettek a szavak”; „úgy hagyom a szavakat magam mögött / mint az aprót a kocsmaasztalon” (*visszafelé*). A példásor tehát még más versekből idézve is folytatható: „elvétt szavakba botlasz” (*lecke a hazáról*); „a szavak kivert fogak közt fénylenek / kufárok kínálják-adják” (*április bolondjai*); „elvéreztek a megskalpolt szavak” (*tolvajod vagyok*); „mikor a szavak tengelyig / süppednek a hóba (*megőriztem*); „kikoptak készletünkből a szavak” (*kikoptak*); „üres szavakká széledt szét a nap” (*engedd*); „szétesett a szó mit fejfádra véstek” (*kiszámoló*); „Isten kihúlt szavak közt ténfereg / kezét szorongatom – még meleg...” (*holnaptól*). A címadó vershez visszatérve, latens létfilozófiai költői kérdéssel zárul: „én pedig arra gondolok: mi lesz / ha egyszer minket is kihúz majd / listájáról az Isten”.

A ki nem mondott szavak csönddé artikulálódott variánsára is számos példa található a kötetben: „a csöndet két csavargó / szutykos hangja töri meg” (*visszafelé*); „a félkarú fa jelentette / az alku nélküli csöndet” (*tájékozódási pont*); „ilyenkor jó volna telefcsegnie a csöndet” (*tükröd vagyok*); „sokallták talán a csöndet” (*elhalasztott utazás*); „bűnösök a szelídek / kiket a vad rendőrlovak csendre intenek” (*április bolondjai*). Oláh András költészetében megszemélyesítve is találkozunk a csönddel: „mindennap nehezet álmodik a csönd”

(szemlesütve); „lassan elfogy körülöttünk a csönd” (leltár); „azóta minden sarkon lecsap rám a csönd” (csak számon tartanak); „leltárba vesz téged is a csönd” (szökevények) „csak amikor elszólta magát a csönd” (kényszer).

A csönd mellett az álom motívuma is igen hangsúlyos Oláh András költői pályáján. Hogy csak néhány példát említsünk közülük: „minden éjjel új álomba vezetsz” (minden éjjel); „hozzáálmodlak egy másik éjszakához” (maradt még); a szívek hidegében / kiapadt álmok csüngnek” (karácsony); „fosztogatják az álmodat” (lecke a hazáról); „ki lopta ki zsebünk-ből az álmodat” (április bolondjai); „félbevágott álmok sötét utcáin bolyongsz” (monológ); „mindennap nehezet álmodik a csönd” (szemlesütve); „feje alól elfolyik az álom” (túlélni minden éjszakát); „rátenyereltél az álmaimra” (leltár); „újra élem azt a behegesedett álmodat” (csak szemmel tartanak).

Az elfojtott tudattartalomként is definiálható emlékezet képei is releváns képhordozók a kötetben: „de mire porban megfűrösztí arcát az est / megsúnyul minden / s jussunk csak a sírodon pisláloló / mécses marad és a korrupt emlékezet” (elbukni újra). Vagy a leltárban ezt olvashatjuk: „térfigyelő rendszered lebuktatja / a zárjegy nélküli emlékeket.” A múltba „révedő” tekintetünk, amelyben az emlékezet „lakozik”, kiegészülhet a jelen és jövő idősíkjával. Ezekkel az időkonstellációkkal találkozhatunk, amikor azt olvassuk: „az ürülék kondenzcsikjai / strukturálják át az időt és a teret” (ami nem te vagy); „vonatot fest az idő” (láz); „amikor még lassan mozdult az idő” (visszaejtett pillanat); „ábrándos tuják mérik az időt” (túlélni minden éjszakát). A hajnal a buszmegállóban című önmegszólító költemény referenciális olvasatában az idő-álom metaforikus „párkapcsolata” tűnhet föl: „múltad kopott kifordított kabát / az ősz lomhán átölel s fojtogat / érzed a részvétlen hold testszagát / és őrzöd a fertőzött álmokat.”

A szerelem létélményének ezerszirmú variánsa olvasható a kötetben, amelyben a lírai alany hiperérzékenysége szinte letapogatja ezt a megszentelt érzést: „befelé sikoltva öleltél” (tájékozódási pont); „belém ragasztva élsz / s ha szétgurulnak szememből az álmok / téged vizsgálalak” (tükröd vagyok). Az én-te viszony gyakran olvad össze többes szám első személybe: „maradunk haldoklók védtelen testtel / míg Isten majd bennünk magára ismer” (kevés). Az imént idézett vers szonettformájú. Még két „miniatűr oltárt” válogatott be a szerző a kötetbe, a költői pálya derekából: körötte semmi; rövidzárlat.

Az ismétlés alakzatára a lexémák szintjén számos példát találunk, de az alliterációk túlsúlya egy-egy költeményben annak hangszimbolikáját erősíti az egyébként „szikár” versbeszédben: „nyomort nyomozunk”; „vírust vibráló képernyő”; „fanyalgók fertőznek felső álmokat” (kevés); „hibát hibára halmozunk” (hibajelentés); „szava szűrt szilánkjait” (bezárva); „vetnék végre vízbe” (finálé).

Oláh András hazafogalma az anyaföld göröngyeibe „kódolt” hűséges itt lakó érzetét keltheti az olvasóban. Ilyen „cölöpverek” a lecke a hazáról, az április bolondjai vagy a láz című költemények.

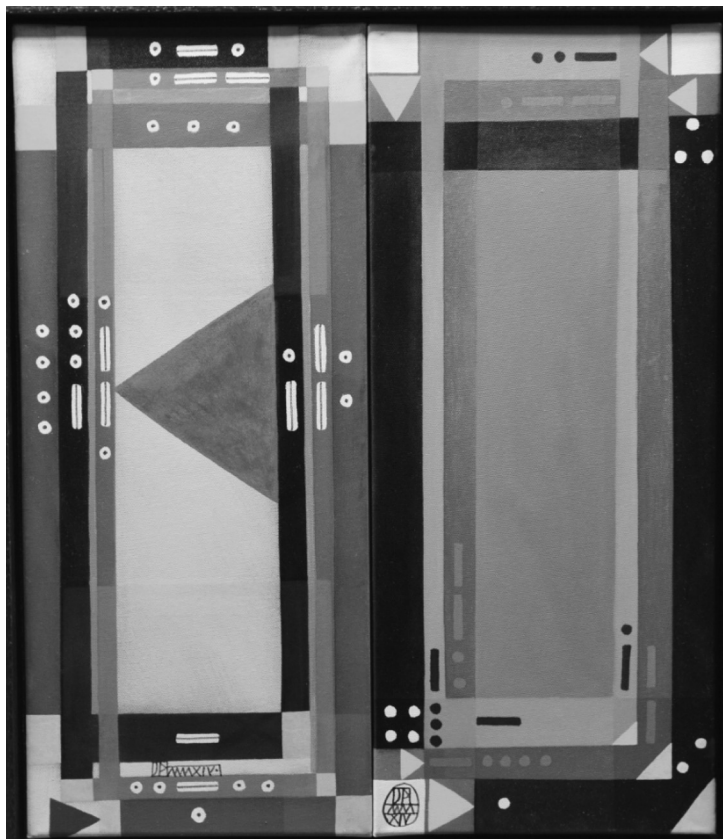
Néhány ajánlott vers is található a kötetben, például a Borbély Szilárd emlékezetének szentelt maradj közel, amelyben a tragikusan távozó, a prímszámok bűvöletében egykor élő költőtárhoz szól ekképp: „pedig még nem dőlt el semmi / csak kinőttél a prímszámok algoritmusából”. Vagy a Ratkó Józsefnek szentelt hommage-vers, a kitagadott.

Oláh András ars poeticáját a monológ záró szakaszában mondja ki: „a versek szikék a versek varratok / bennük mindennap én is meghalok”. A lírai aposztrophé lételeme az alkotás, az egzisztenciális lét-tapasztalat esztétikai horizontról való szemlélése. Nagyon sikeres válogatásnak érezzük a kötetet: a versek ebben a fordított kronológiai sorrendben sem mutatnak szintbeli különbséget. Koherens szó-

vegapparátussal találkozhatunk, amelybe néha be-belopja magát egy-egy önmegsemmisítő gondolat: „eltűnök hát belőled mint homokórából a perc / s holnap már magam számára sem leszek elérhető” (*kényszer*). „Gazdag és színes világában szívesen bolyonghat a kalandvagyó, érzékeny olvasó, elidőzhet metaforáinál, ame-

lyek nem szépészeti célokat szolgálnak, hanem mélységeket nyitnak, villámfénnyel világítják meg a dolgokat” – fogalmaz Fecske Csaba a könyvet méltatva. Oláh András kötete egy költői vándorút végigkövetése a jelentől a kezdetekig: a feltarisznyázott emlékek közötti létérzés lenyomata.

Lajtos Nóra

Jávor Piroska: Ismeretlen társasjáték

LAJTOS NÓRA (1977) Debrecenben élő irodalomtörténész, tanár, költő, író, kritikus, szerkesztő. Utóbbi kötete: *A Szerzőbe oltott tisztelet jogán* (tanulmány- és kritikakötet, 2019).